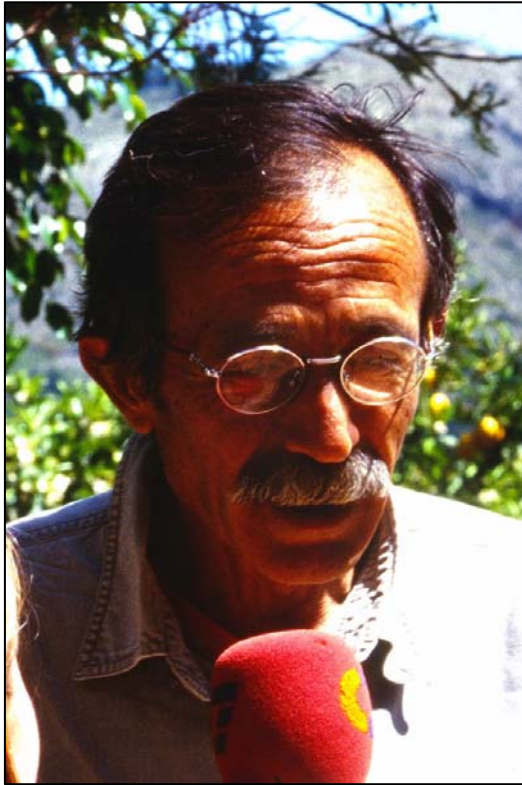

IN MEMORIAM, JOAN PELLICER I BATALLER (1947-2007)

Joan Pellicer, entrevistat al Jardí de l'Albarda (Pedreguer) l'abril de l'any 2000. Foto: E. Laguna

Les primeries de 2007 ens deixen la pèrdua d'un dels més importants botànics valencians dels darrers temps, i sense dubte aquell qui ha ajudat més a difondre el coneixement i valuació popular de la nostra flora: Joan Pellicer i Bataller. Nascut el 1947 a Sotaia de la Safor, llogaret de Bellreguard (València), estudià la carrera de Medicina, però no es va dedicar a exercir-la en el sentit habitual, **sinó** dedicant-se al seu vessant naturista i especialment al poder curatiu i alimentari de les plantes silvestres del nostre entorn. Fa ja més de 30 anys, Pellicer va començar un recull continu del coneixement popular de les plantes a les comarques centrals valencianes, i particularment a les que ell anomenà 'terres de Diània', coincidents amb l'aflorament de les muntanyes prebètiques que formen les terres meridionals de València i septentrionals d'Alacant, des de La Ribera, La Safor o La Marina fins a La Vall d'Albaida, l'Alcoià i l'Alt Vinalopó. Aquest recull ha constituït la base de la seua Tesi Doctoral, llegida fa pocs mesos, i que sense dubte hauria d'editar-se per tal de no perdre l'enorme informació que conté, amb milers de referències sobre centenars d'espècies botàniques, tant pel que fa a l'ús etnofarmacèutic com d'altres tradicionals (plantes tèxtils, condimentaries, tintòries, cerimonials, etc.).

Joan Pellicer ha exercit l'estudi etnobotànic des d'una visió integradora, reforçant els lligams entre el coneixement del medi natural i la cultura popular,

sobretot pel que fa al llenguatge; al llarg de més d'una dotzena de llibres -incloent-ne els principals best-sellers de la botànica valenciana als darrers anys- i centenars d'intervencions televisives i radiofòniques, Pellicer va facilitar una riuada de noms quasibé oblidats per a la majoria dels valencians i què, com a paraules antigues estan fortament emparentades amb les de tota la geografia de la primitiva llengua llemosina. No només parlem dels fitònims, sinó dels noms de tot allò que es refereix al paisatge, l'agricultura, l'ús tradicional del territori i la vastíssima cultura associada al contacte de l'ésser humà amb la natura. Les seues descripcions, de vegades encisadores, han estat impregnades en tot moment d'un gran coneixement de la literatura clàssica i moderna, i mostren una important tasca de recerca al terreny, exercida al llarg de milers d'entrevistes amb la gent major de cada poble, i particularment amb llauradors i pastors, qui han omplit moltes de les dedicatòries al començaments dels seus llibres.

La seua obra inclou un ample grup de matèries al voltant del medi natural, des de l'excursionisme -p.ex., 'De la Mariola a la mar: viatge pel riu Serpis', 'Meravelles de Diània', etc.- fins a la descripció integrada del territori i la seua història i cultura populars -p.ex., 'Bellreguard, verd esguard', 'Castells de la Safor', etc.-. Però, hi destaquen sobretot els llibres dedicats a l'etnobotànica, amb quatre obres que han marcat un mil·liari al coneixement i difusió d'eixa ciència a les terres valencianes: 'Herbes medicinals al País Valencià', 'Herbari breu de la Safor', i sobretot 'Flora pintoresca del País Valencià' i els tres volums del seu conegut 'Costumari botànic'.

Portada del primer volum del 'Costumari Botànic' (2000)

Sense dubte el 'Costumari' ha marcat un sostre difícil de superar a la comunicació dels botànics a terra nostra, com ja férem saber des d'ací a la ressenya bibliogràfica editada en *Toll Negre* (vol 5: 54, any 2005), i al recull ordenat dels seus noms científics (*Toll Negre* 7: 38-49, any 2006). El text del volum inicial del *Costumari* va rebre el primer premi Bernat Capó, concedit per Bancaixa i incloent-ne la publicació l'any 2000 del llibre a càrrec d'Edicions del Bullent, a la seua sèrie 'La Farga Monogràfica'. L'èxit d'aquell volum va promoure tant la seua reedició com la publicació d'altres dos nous lliuraments, finalitzada a mitjans de 2004. Des d'aleshores, Pellicer treballava en la preparació de futurs volums del *Costumari*, tot i que restava com a primera meta a curt termini preparar la possible publicació de la seua tesi doctoral.

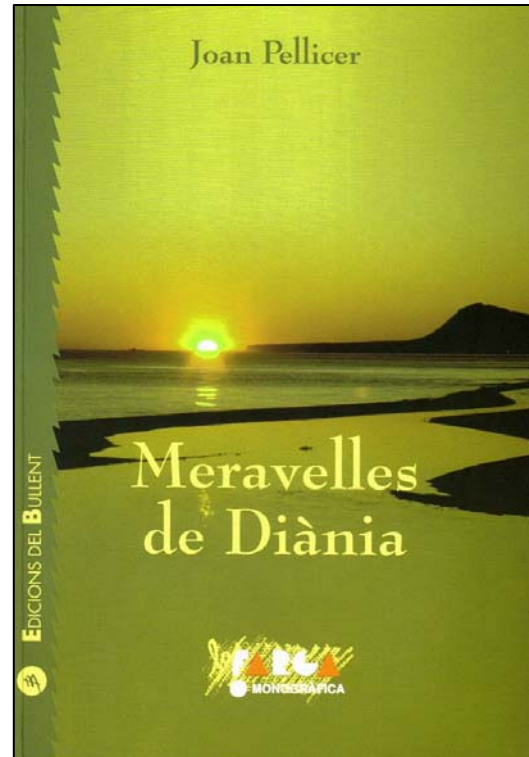
A més d'un eminent etnobotànic i recuperador de la nostra llengua, Pellicer va ser un lluitador incansable per la defensa del medi natural, mostrant un actiu esperit ecologista i fins i tot renunciant a la majoria d'allò que sovint anomenem 'avanços tecnològics', si comportaven qualsevol tipus de dany mediambiental. Resultava doncs difícil contactar amb ell, però aquest esforç restava amplament recompensant sentint-lo parlar, descrivint els noms i usos de les plantes que tant havia estudiat, i el devot esforç amb que s'havien mantingut generació a generació, poble a poble. Aquest alé conservacionista flueix al llarg de tota la seua obra, on sovint avesa la seua crítica a tota gestió o explotació abusiva del paisatge i el seu contingut, tant natural com d'interès històric o cultural.

Pellicer no només ha aportat coneixement botànic al voltant dels noms i usos de les plantes; també ha donat nombroses noves referències de localització dels tàxons o de llocs que mereixerien figures específiques de protecció pel seu contingut vegetal i naturalístic en general. Basta recordar ací alguns dels enclaus descrits al seu llibre 'Meravelles de Diània' –sotstitolat 'Camins, paratges i paisatges de les comarques centrals valencianes'–, també publicat a 'La Farga Monogràfica' per Edicions del Bullent, l'any 2002, com ara la Bassa de Benirrama, amb les seues poblacions de *Mentha pulegium* i *Ranunculus baudotii* o el El Racó del Candoig de la Criola –també conegut com a Estret o Font del Condoig– amb els seus exemplars de *Phillytis scolopendrium*.

Ens ha deixat Joan Pellicer, però romandrà per molt de temps el seu llegat escrit. Esperem també que les institucions mediambientals, culturals i acadèmiques faciliten, quan més aviat millor, la publicació de la seua tesi doctoral. Per despedir-nos de Joan, sense dubte són adients els versos d'un dels principals poetes moderns catalans, Joan Vinyoli i Pladevall (1914-1984), potser qui millor ha plasmat a la nostra llengua el seu compromís per la conservació del paisatge tradicional, i de qui va recollir Pellicer més d'un fragment al seu *Costumari*.

“Diré el contorn dels arbres i muntanyes,
la solitud, els somnis, el destí;
allò que és trànsit vers una altra vida,
la llum entre dos clars, vull retenir”

Emili Laguna

Portada del llibre 'Meravelles de Diània' (2004)